

Tomala, Mieczysław

Informacja Władysława Gomułki, I sekretarza KC PZPR o przyczynach zwolnienia N. S. Chruszczowa ze stanowisk partyjnych i rządowych, złożona na plenum KC PZPR

Dzieje Najnowsze 30/1, 173-180

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MATERIAŁY

Mieczysław Tomala
Warszawa

Informacja Władysława Gomułki, I sekretarza KC PZPR, o przyczynach zwolnienia N. S. Chruszczowa ze stanowisk partyjnych i rządowych, złożona na plenum KC PZPR

W dniach 13 i 14 października 1964 r. obradowało w Moskwie plenum KC KPZR, na którym podjęto uchwałę o zwolnieniu I sekretarza KC KPZR N. S. Chruszczowa z zajmowanych stanowisk. Wydarzenie to wywołało wiele dyskusji, szukano powodów i przyczyn, które mogłyby stać się podstawą takiej decyzji.

Postać Chruszczowa stała się, w czasie kiedy zajmował to stanowisko, głośna zarówno z powodu jego aktywności i działalności międzynarodowej, tak innej od jego poprzednika J. Stalina, jak i z powodu jego działań w ZSRR i w międzynarodowym ruchu robotniczym. Przecież nie kto inny, jak on wygłosił 25 lutego 1955 r. na XX Zjeździe KPZR referat o kulcie jednostki i jego następstwach, w którym poddał ostrej krytyce postępowanie i politykę Stalina, utworzenie nieludzkiego systemu terroru i represji, unicestwiania fizycznego przeciwników faktycznych i urojonych. Referat ten stał się początkiem destalinizacji nie tylko w samej KPZR i ZSRR, ale i w różnym stopniu w krajach obozu socjalistycznego i w międzynarodowym ruchu robotniczym. Nie wszystkie jednak partie, czy też ich działacze wyrażali aprobatę dla tego postępowania Chruszczowa. W Polsce, jak wiadomo, referat ten, mimo iż był dokumentem utajnionym, szybko stał się dostępny i znany, i przyczynił się znacznie do powstania ruchu Polskiego Października.

Chruszczow był członkiem delegacji KPZR, która przybyła bez zaproszenia do Warszawy 19 października 1956 r., aby udaremnić wybór W. Gomułki na stanowisko I sekretarza KC PZPR. Wybór W. Gomułki był też powodem nieufnego odnoszenia się Chruszczowa do nowego polskiego kierownictwa partyjnego. Ostatnie dwa lata działalności Chruszczowa przyniosły pogorszenie wzajemnych stosunków. Powodem były sprawy międzynarodowe, a konkretnie stanowisko Chruszczowa w sprawie niemieckiej. Wizyta zięcia Chruszczowa A. Adzubeja w RFN obfitowała, jak wiadomo, w szereg wypowiedzi tego ostatniego, które stały w rażącej sprzeczności z polityką polską wobec RFN. Nawiązywał on bowiem do polityki

Rapallo, co w Warszawie wywoływało natychmiast dreszcze strachu przed nowym porozumieniem radziecko-niemieckim. Także stanowisko w sprawie wielonarodowych sił atomowych — jego zamiar wyrażenia zgody na uczestnictwo w tym przedsięwzięciu RFN było przedmiotem krytyki kierownictwa PZPR. Dlatego też kierownictwo PZPR przyjęło zwolnienie Chruszczowa z zajmowanych stanowisk z zadowoleniem.

Informacja zawarta w dokumencie została przekazana stronie polskiej w czasie spotkania w białoruskiej części Puszczy Białowieskiej, 24 października 1964 r., a więc w kilkanaście dni po plenum KC KPZR. Publikowany przez nas dokument znajduje się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, w teście nr 2640, s. 443-468. Udostępniamy Czytelnikom jego część znajdującą się na s. 443-456. Dalsze strony dotyczą bowiem dyskusji nad przygotowaniem narady partii komunistycznych i robotniczych.

* * *

1) Pod koniec października i w początkach listopada br. przedstawiciele KC naszej partii wyjeżdżali dwukrotnie do Związku Radzieckiego — 24 października na spotkanie z przedstawicielami KC KPZR oraz 5 listopada na 47 rocznicę Rewolucji Październikowej.

BP poleciło mi złożyć sprawozdanie z rozmów przeprowadzonych podczas spotkań z przedstawicielami bratnich partii.

2) Tematem rozmów na spotkaniu z przedstawicielami KC KPZR była sprawa zwolnienia tow. Chruszczowa.

Tematem rozmów, jakie przeprowadziła delegacja partyjno-rządowa podczas pobytu w Moskwie z innymi delegacjami, a przede wszystkim z przedstawicielami KC KPCh — była sprawa rozbieżności i narady.

3) Inicjatywa dwustronnego spotkania: KPZR i PZPR wyszła od towarzyszy radzieckich, wyprzedzając nasze zamiary zwrócenia się do nich w tej sprawie.

a) spotkanie — białoruska część puszczy białowieskiej;

b) udział w spotkaniu wzięli: z ramienia KC PZPR — towarzysze: Gomułka, Cyrankiewicz, Kliszko

z ramienia KC KPZR — towarzysze:

Breżniew — I sekretarz KC KPZR

Kosygin — członek prezydium i przewodniczący RM

Andropow — sekretarz KC KPZR.

4) Na spotkaniu tym towarzysze radzieccy poinformowali nas o przyczynach zwolnienia tow. Chruszczowa i o przebiegu plenum.

a) My zaś przedstawiliśmy pogląd i stanowisko kierownictwa naszej partii na tę sprawę.

5) Jak doszło do zwolnienia tow. Chruszczowa i co było przyczyną tego?

a) Zgodnie z tym, co powiedzieli nam towarzysze radzieccy, główną przyczyną zwolnienia tow. Chruszczowa było systematyczne i coraz bardziej narastające odchodzenie i gwałcenie przez niego leninowskich zasad kolektywnej pracy. Tow. Chruszczow coraz mniej liczył się ze zdaniem i stanowiskiem innych członków prezydium, doprowadził do sytuacji, w której narzucał swoje poglądy i swoje koncepcje kierownictwu KPZR. Jego koncepcje — jak wykazała praktyka — bardzo często były niesłuszne i błędne, co przyniosło szkody, przede wszystkim gospodarcze, a także doprowadzały do pomniejszania roli partii i zniekształcania jej struktury organizacyjnej.

b) Towarzysze radzieccy podali nam szereg przykładów ilustrujących ten stan rzeczy.

Nie przemyślane, fałszywe koncepcje tow. Chruszczowa odbiły się szczególnie w dziedzinie rolnictwa. Tow. Chruszczow zastrzegł sobie od dawna, że rolnictwo podlega wyłącznie jemu. Wszystkie eksperymenty, jakie w ciągu szeregu lat miały miejsce w rolnictwie radzieckim, zrodziły się z inicjatywy tow. Chruszczowa i on ponosi odpowiedzialność za stan rolnictwa radzieckiego. A stan ten jest niedobry.

Od roku 1958 rolnictwo nie poczyniło żadnych postępów.

Tow. Chruszczow nie posiadał wiedzy rolniczej, a jednocześnie uważał siebie za specjalistę w dziedzinie rolnictwa i wszystkim narzucał swoje zdanie.

Nie liczył się zupełnie z opinią i zdaniem naukowców i specjalistów rolnych, krytykował wszystkich, którzy w sprawach rolnictwa zajmowali inne niż on stanowisko. Ludzi, którzy się z nim nie zgadzali usuwał ze stanowisk.

Swego czasu wystąpił z koncepcją uprawy kukurydzy i narzucał uprawę tej rośliny na terenach, gdzie ze względów klimatycznych nie miała ona żadnych szans.

Później zaatakował gwałtownie trawopolny system opracowany przez naukowca Wiliama, chociaż w warunkach rolnictwa radzieckiego system ten znajduje uzasadnienie.

Rolę Ministerstwa Rolnictwa sprowadził do roli Instytutu Rolnego, wyprowadzając Ministerstwo poza Moskwę, gdzie przydzielono mu określony obszar ziemi dla przeprowadzania doświadczeń.

Nie mając wiedzy rolniczej, mieszał się w dyskusję uczonych, popierając Łysienkę, który za jego sprawą piastował wysokie stanowiska w Akademii Rolniczej.

Tow. Chruszczow był inicjatorem ciągłych zmian organizacyjnych w dziedzinie zarządzania rolnictwem, co w konsekwencji doprowadziło do chaosu organizacyjnego.

Z jego inicjatywy podzielono KPZR na dwa piony: przemysłowy i rolny, powołano oddzielne Obkomy dla rolnictwa i oddzielne dla przemysłu (miasto i wieś), zlikwidowano rejonowe komitety partyjne, stworzono nową strukturę organizacji partyjnych sprzeczną z podziałem administracyjnym kraju. W tej sytuacji komitety i organizacje partyjne nie mogły prowadzić normalnej działalności.

Powrót do jednolitych Obkomów.

c) Przygotowywanie nowych zmian organizacyjnych w rolnictwie i organizacjach partyjnych, projekt przekształcenia ich w politoddiety — sprzeciwy — sprowadzenie roli organizacji partyjnych do działalności polityczno-wychowawczej — przygotowanie plenum.

d) Niezadowolenie aktywu partyjnego ze zmian organizacyjnych, wnioski o powrót do dawnego stanu,

e) Niezadowolenie ludności wskutek braków żywnościowych — niezadowolenie z organizowania manifestacji powitalnych podczas zwiedzania terenu przez tow. Chruszczowa.

6) Zmiany organizacyjne w przemyśle również sprowadzają wiele trudności w zarządzaniu przemysłem — inicjatywa tow. Chruszczowa.

a) Przygotowanie zmian w systemie zarządzania przemysłem — bez pośpiechu.

7) Przekształcenie plenów KC KPZR w masowe zebrania — zniweczenie roli plenów — brak możliwości dyskusji.

Monopol na przemówienia na plenach KC i naradach centralnych.

8) Zaskoczenie kierownictwa partii i rządu koncepcją 7-8 letniego planu gospodarczego.

9) Faworyzowanie rodziny — wysyłanie zięcia Adżubeja z różnymi misjami za granicę — kompromitowanie Związku Radzieckiego przez Adżubeja.

10) Wytwarzanie atmosfery nowego kultu jednostki — nieliczenie się ani z prezydium, ani z KC — mściwość w stosunku do oponentów — oto sytuacja, jaka ukształtowała się w ostatnim czasie.

11) Jak tow. Chruszczow przeprowadzał swoje koncepcje i uzyskiwał ich zatwierdzenie przez prezydium KPZR?

a) propozycje swoje przedstawiał na piśmie, które rozsyłał członkom prezydium — wieczorem dzwonił do każdego, zapytując o poglądy;

b) zastrzeżenia wywoływały ostre sprzeciwy — zarzuty — powoływanie się na zgodę innych i na swoją odpowiedzialność za rolnictwo;

c) po takim przygotowaniu, gdy sprawa stanęła na prezydium, przyjmowano ją w zasadzie bez dyskusji — można się domyślać, iż członkowie prezydium z obawy przed konsekwencjami osobistymi nie mieli odwagi przeciwstawić się propozycjom tow. Chruszczowa.

12) Jak doszło do zwolnienia tow. Chruszczowa?

Z góry nie przewidziano.

a) Z jego polecenia zebrano prezydium dla omówienia programu przyjęcia 3 kosmonautów statku „Woschod” w Moskwie — tow. Chruszczow nad morzem w Pitsundzie, gdzie przygotowywał się do plenum KC KPZR;

b) dyskusja na prezydium zeszła na sprawy związane z plenum — wypowiedzi krytyczne członków;

c) podjęcie uchwały o wezwaniu tow. Chruszczowa na prezydium i o zwołaniu plenum KC;

d) przyjazd tow. Chruszczowa — przewodnictwo w obradach prezydium — krytyka bezpośrednio w oczy — wszyscy członkowie prezydium i sekretarze KC wypowiedzieli się krytycznie, przytoczyli wiele faktów;

e) próba obrony — później rezygnacja — pisemna prośba o zwolnienie;

f) oświadczenie tow. Chruszczowa: „stworzył w partii warunki, które pozwalają go zwolnić ze stanowisk, co za czasów Stalina było nie do pomyślenia”.

13) Plenum KC:

a) tow. Chruszczow obecny w prezydium, lecz już nie przewodniczył;

b) referat tow. Susłowa;

c) wniosek prezydium przyjęty przez plenum — dyskusji nie prowadzić — powody: nie zaostrzać sytuacji, nie przeprowadzać publicznej krytyki błędów tow. Chruszczowa;

d) jednomyślne przyjęcie dymisji przez plenum — głosy krytyczne członków KC z miejsc — oburzenie na postępowanie tow. Chruszczowa.

14) Jak przyjęła partia i naród radziecki usunięcie tow. Chruszczowa?

15) Główny problem — rolnictwo — zaopatrzenie w mięso — zniesienie zakazu hodowli zwierząt gospodarskich w miastach.

a) Rozmowa tow. Kosygina z tow. Chruszczowem o niedostatku mięsa.

16) Pominięcie przez towarzyszy radzieckich spraw z dziedziny polityki zagranicznej w ocenie działalności tow. Chruszczowa. Na plenum spraw tych nie podnoszono.

17) XX i XXII Zjazd — linia przewodnia polityki partii i rządu radzieckiego.

18) Tow. Chruszczow pozostał członkiem KC KPZR oraz członkiem Rady Najwyższej ZSRR — faktycznie od czasu plenum październikowego przeszedł na emeryturę.

Prezydium KC KPZR postanowiło wypłacać mu dotychczasowe pobory oraz zachować prawo zamieszkiwania w dużej willi pod Moskwą.

19) Informacje towarzyszy radzieckich przyjęliśmy do wiadomości — uznaliśmy, że zmiana na stanowiskach kierowniczych dokonana została przy pełnym przestrzeganiu zasad demo-

kracji wewnątrzpartyjnej, wyraziliśmy pełną aprobatę dla decyzji plenum, przy czym przedstawiliśmy towarzyszom radzieckim nasz krytyczny pogląd na niektóre aspekty działalności tow. Chruszczowa w dziedzinie polityki zagranicznej.

20) Już podczas telefonicznej rozmowy, w której tow. Breżniew zawiadamiał mnie i kierownictwo naszej partii o decyzjach plenum (rozmowa miała miejsce w przeddzień ogłoszenia komunikatu) — wyraziłem przekonanie, że kierownictwo naszej partii przyjmie z zadowoleniem fakt ustąpienia tow. Chruszczowa z zajmowanych stanowisk.

Mieliśmy ku temu istotne przyczyny, które przedstawiliśmy towarzyszom radzieckim podczas tego spotkania. Nie było to zresztą dla nich niespodzianką, gdyż wiedzieli, że w ostatnich czasach wynikło szereg spraw spornych między kierownictwem naszej partii a tow. Chruszczowem.

21) Do czego sprowadzały się te odmienne poglądy?

a) Jak wspominałem dotyczyły aspektów polityki zagranicznej, a przede wszystkim braku konsultacji w kwestii polityki radzieckiej wobec NRF.

b) Politykę zagraniczną Związku Radzieckiego kształtował tow. Chruszczow. Podstawowe zasady tej polityki (pokojowe współistnienie itp.) w pełni nam odpowiadały — popieraliśmy je.

c) Związek Radziecki — główna siła obozu — główny twórca polityki obozu — nie do pomyślenia jest, aby Polska prowadziła inną politykę, jak też, abyśmy publicznie zajmowali krytyczne stanowisko wobec jakiegoś posunięcia Związku Radzieckiego na arenie międzynarodowej. Ale też nie mogliśmy się godzić z określonymi posunięciami podejmowanymi przez tow. Chruszczowa (bez konsultacji z nami), które uważaliśmy za niesłuszne. Dlatego na drodze wewnątrzpartyjnej dawaliśmy wyraz naszemu stanowisku.

d) Osobiście miałem wiele rozmów z tow. Chruszczowem w ciągu mojej pracy — spotykaliśmy się 3-4 razy w każdym roku — początkowe, po 1956 r., nieufne stanowisko tow. Chruszczowa wobec naszej partii zmieniło się na bardzo pozytywne. Przez szereg lat nie występowały między nami różnice poglądów — zaczęły powstawać dopiero przed ok. 2 laty.

22) Polityka tow. Chruszczowa w kwestii niemieckiej.

a) Popieraliśmy wszystkie posunięcia Związku Radzieckiego w sprawie rozwiązania problemu Niemiec — traktat pokojowy — Berlin Zachodni — uważaliśmy, że Związek Radziecki dobrze przemyślał swe posunięcia — Zachód nie ustąpił — tow. Chruszczow nie miał alternatywy — trzeba się było wycofać z ultimatywnych terminów — sprawa nie była więc należycie przemyślana.

b) U podstaw polityki tow. Chruszczowa wobec NRF leżała koncepcja Rapallo — zakładał on, że NRF musi się zwrócić w stronę Związku Radzieckiego — Adenauer przez Krolla wykorzystywał dla swoich celów tę koncepcję — łudził tow. Chruszczowa.

c) W rozmowach z tow. Chruszczowem przedstawiliśmy nasz krytyczny pogląd na jego koncepcję zbliżenia NRF do Związku Radzieckiego — nie dał się jednak przekonać — ale to nie najważniejsza różnica.

d) Istotne różnice powstały w sprawie stosunku do zamiarów USA i NRF powołania wielostronnych sił nuklearnych NATO. Pogląd tow. Chruszczowa na tę sprawę sprowadzał się do tego

— że powołanie wielostronnych sił nuklearnych nie zmienia układu sił między obozem socjalistycznym a państwami bloku atlantyckiego,

— że wielostronne siły jądrowe mogą zapobiec budowie narodowych sił nuklearnych przez NRF i rozprzestrzenianiu broni jądrowej na inne państwa NATO, które broni tej nie posiadają,

— że USA, które posiadać będą decydujący głos w organizacji WSN będą oddziaływać hamująco na odwetowe dążenia NRF,

— że bardziej niebezpieczne byłoby francusko-zachodnio-niemieckie porozumienie w sprawie udostępnienia NRF francuskiej broni jądrowej, gdyż wobec przewagi ekonomicznej NRF nad Francją NRF stałaby się siłą kierowniczą w zachodniej Europie.

Sojusz francusko-zachodnioniemiecki uważał za bardziej niebezpieczny dla pokoju niż sojusz USA-NRF, umacniający pozycje USA w Europie przy pomocy WSN.

Wychodząc z tych przesłanek tow. Chruszczow był skłonny zawrzeć porozumienie z USA w sprawie nierozprzestrzeniania broni jądrowej na państwa, które jej dotychczas nie posiadają, nie warunkując takiego porozumienia wyrzeczeniem się przez USA powołania WSN NATO. Oznaczało to milcząco zgodę Związku Radzieckiego na utworzenie WSN.

23) Z takim poglądem tow. Chruszczowa nie mogliśmy się zgodzić. Biuro Polityczne KC naszej partii odrzuciło sugestie tow. Chruszczowa w sprawie WSN. Stanowisko nasze przedstawiliśmy na piśmie skierowanym do tow. Chruszczowa. Jednocześnie proponowaliśmy zwołanie narady I sekretarza KC partii krajów członkowskich Układu Warszawskiego dla omówienia tej sprawy.

24) Propozycji naszej w sprawie zwołania narady tow. Chruszczow nie przyjął, lecz wziął pod uwagę nasze zastrzeżenia w sprawie powiązania rozmów z USA o zawarcie układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej z zakazem budowy WSN NATO, wydając w tej sprawie odpowiednie polecenia Ministerstwu Spraw Zagranicznych Związku Radzieckiego.

Poglądów swoich jednak nie zmienił.

25) W ub. roku rząd Mongolskiej Republiki Ludowej wystąpił z wnioskiem o przyjęcie Mongolii do Układu Warszawskiego. Wniosek ten został poparty pismem tow. Chruszczowa. W tym samym czasie nastąpiło zawarcie Układu o częściowym zakazie prób broni jądrowej.

Przyjęcie Mongolii do Układu Warszawskiego posiadałoby wymowę antychińską. Nie mogliśmy się na to zgodzić.

Tow. Chruszczow podzielił nasze argumenty przeciwko włączaniu Mongolii do Paktu Warszawskiego i sprawa nie stała się oficjalnie na odbywającym się wówczas posiedzeniu Komitetu Doradczego państw Układu Warszawskiego. O ile wiemy, zastrzeżenia wniosła wówczas również Rumunia.

26) Pewne różnice między kierownictwem naszej partii a tow. Chruszczowem wynikły również na tle stosunku do KPCh i naszych dążeń do odbudowy jedności obozu socjalistycznego i międzynarodowego ruchu komunistycznego.

a) Tow. Chruszczow uważał, że rozłam już nastąpił i wszelkie wysiłki o przywrócenie jedności są bezcelowe. Należy zwołać naradę międzynarodową i potępić KPCh. Nowa sytuacja może powstać dopiero wówczas, gdy umrze on i Mao-Tse-tung.

b) podczas spotkania w ub.r. oświadczył mi, że gdyby był pewny, iż ustąpienie jego ze stanowiska I sekretarza KC KPZR ułatwi osiągnięcie porozumienia z KPCh, poszedłby i na to. Jednak nie wierzy, że to mogłoby zmienić postawę Chińczyków.

c) Nasze stanowisko: wszystko robić, aby doprowadzić do zwołania obozu — popieramy generalną linię XX Zjazdu, ideologicznie idziemy razem z KPZR — do zaostrzenia sporów przyczynił się brak konsultacji między KPZR i KPCh w zakresie polityki zagranicznej Związku Radzieckiego, np. przy zawieraniu Układu Moskiewskiego o częściowym zakazie prób broni jądrowej.

d) Sprawa narady — jesteśmy za naradą, która przyczyni się do zmniejszenia różnic — stanowisko w sprawie narady zajęte na wiecu przyjaźni polsko-radzieckiej w Moskwie —

ustalenie zasad prac przygotowawczych do narady podczas pobytu tow. Chruszczowa na uroczystościach 20-lecia Polski Ludowej — inna treść listu KPZR w sprawie powołania Komisji Redakcyjnej — nasza odpowiedź na list — późniejsze uzgodnienia z tow. Andropowem.

27) Różnice poglądów i stanowisk w tych sprawach pogorszyły dobry poprzednio klimat w stosunkach między kierownictwem naszej partii a tow. Chruszczowem, co odbijało się również na stosunkach międzypaństwowych. Tow. Chruszczow nie znosił sprzeciwów wobec swej polityki — był człowiekiem arbitralnym, nie chciał uzgadniać z nami swej polityki wobec NRF.

a) Byliśmy zaniepokojeni zamiarami jego wizyty w NRF — nie chciał nam powiedzieć ani czy pojedzie do NRF, ani jaki cel ma mieć ta wizyta — w czerwcu br. powiedział natomiast sekretarzowi generalnemu ONZ Utantowi, że ma zamiar złożyć wizytę w NRF.

b) Wysłanie Adzubeja do NRF — jego zachowanie się budziło u nas i niesmak, i podejrzenia — pytaliśmy towarzyszy radzieckich, jaki cel i sens miała mieć ta wizyta — odpowiedzieli, że celu i sensu sami nie widzieli, lecz tow. Chruszczow lubił jeździć do innych krajów.

c) Nie byliśmy przeciwni wizycie tow. Chruszczowa w NRF — chcieliśmy tylko, aby cele tej wizyty były z nami przekonsultowane.

d) Obecnie towarzysze radziecy nie mają zamiaru podejmować zaproszenia Erharda o złożenie wizyty w NRF.

28) Powstałe różnice między kierownictwem naszej partii a tow. Chruszczowem nie pozostawały bez wpływu na stosunek tow. Chruszczowa do polsko-radzieckiej wymiany handlowej:

a) rozmowy w Białowieży — zabraliśmy Związkowi Radzieckiemu rezerwy zbożowe — list KPZR w sprawie anulowania umownych dostaw zboża — inne podejście do pozostałych krajów RWPG.

Przywrócenie umownych dostaw zboża w br.

b) Rokowania o dostawy radzieckie w latach 1966-1970 wykazały niechętny stosunek tow. Chruszczowa do Polski — sprawa samolotów AN-2 — ceny — zażenowanie towarzyszy radzieckich — cofnięcie decyzji tow. Chruszczowa przez nowe kierownictwo.

29) Decyzja BP KC naszej partii o wysłaniu memorandum do KC KPZR i rządu radzieckiego w sprawie rozwoju stosunków handlowych:

a) różnice w obrotach handlowych Polski i innych krajów RWPG ze Związkiem Radzieckim,

b) znaczenie dla Polski obrotów handlowych ze Związkiem Radzieckim,

c) złożenie memorandum w pierwszych dniach listopada br.

d) dobra wola uwzględnienia naszych postulatów.

30) Oto przyczyny, dla których przyjęliśmy z zadowoleniem zwolnienie tow. Chruszczowa, o czym powiedzieliśmy towarzyszom radzieckim podczas spotkania. Nie dyskutowali z nami, lecz nasze stanowisko znalazło u nich pełne zrozumienie.

31) W rozmowach z kierownikami KPZR omówiliśmy również sprawę możliwości nawiązania kontaktów między KPZR i KPCh oraz sprawę zwołania posiedzenia Komisji Redakcyjnej dla przygotowania narady.

Wbrew naszym przypuszczeniom inicjatywę rozmów na te tematy podjęło kierownictwo KPCh.

Tu dochodzę do sprawozdania z rozmów moskiewskich naszej delegacji na 47 rocznicę Rewolucji Październikowej.

32) KPZR nie miała zamiaru zapraszać kierownictw bratnich partii krajów socjalistycznych na uroczystości 47 rocznicy Rewolucji. Z inicjatywą w tej sprawie wystąpiła KPCh.

33) Pod koniec października premier rządu chińskiego tow. Czou-En-lai zwrócił się przez ambasadora radzieckiego w Pekinie do KPZR i rządu radzieckiego z propozycją, aby KPZR i rząd radziecki zaprosili na 47 rocznicę Rewolucji Październikowej partyjno-rządowe delegacje bratnich krajów socjalistycznych — przy okazji — wymiana poglądów.